

PAKS ÉS VIDÉKE

KÖZMŰVELŐDÉSI TÁRSADALMI GAZDASÁGI HETILAP.

Megjelenik minden héten egyszer, vasárnap. Előfizetési ára egész évre 6 frt; fél évre 3 frt; évnegyedre 1 frt 50 kr. Egyes szám ára 10 kr. — Hirdetések jutányos áron számíttatnak. Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba Dunaújládra intézendők. — Minden kézirat, eserepéldány stb. Paksra a szerkesztőséghez kéretik címezni.

Tisztelt olvasóinkhoz!

Midőn lapunkat mostani új címe alatt megindítottuk, első rendben Paks és vidéki nagyérdemű közönségének óhajtottunk találkozási helyet nyújtani, hol a kölcsönös eszmecsere által társadalmi, köznevelő, mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi ügyeink megbeszélve s ezáltal közvelein érdekeink előmozdítva és óva legyenek.

Bizalomteljesen fordulunk tehát szíves olvasóinkhoz és kérjük, sziveskedjenek ez irányban anyagilag, szellemileg és erkölcsileg támogatni s ez által lehetővé tenni, hogy a fent kitűzött célok minél hathatósabbban s mindnyajuk javára előmozdítottassanak.

A mai nap minden téren tapasztalható erős kitzdelem és concurrentia mellett csakis úgy bírjuk meg állami helyünket — egyenként és összesen, — ha vállelve s összetartva működünk.

Mi tőlünk telhetőleg fogunk iparkodni a fent kitűzött céloknak úgy szolgálni, hogy szíves olvasóink teljes megelégedését vívassuk ki magunknak.

Szerkesztőség.

Hol van bajaink forrása!*

(Első közlemény.)

Pusztulunk, veszünk! mindenhol csak e vészmondás hallatszik. Nyomor és inség üti fel fanyáját hazáinkban; pang az ipar és kereskedelem, stagnál a mezőgazdaság, támogatásra

* E cikket a mai nap oly gyakran előforduló korrupciós események alkalmával nagyon időszerűnek tartottuk közölni. A szerk.

szorul a tudomány és művészet; minden téren visszaesés, haladás csak a corruptióban észlelhető; vészt jóslólag rázza fejét a tudós, resignatioval néz maga elé az iparos és gazda és népiünk hitét és reményét kezdvén veszíteni, vándor botot vesz kezébe és keres magának — nem új hazát, mert szíve, lelke ide vonza, hanem biztos és jutalmazó munkát. — És mindez történik oly országban, melynek népessége a nyugati államkéhez képest határozottan gyérnek mondható, oly országban, mely természeti kincsekben dűsgazdag és majdnem kiapadhatatlan.

Ha a dolog nem lenne annyira szomorú, beillenek szatyrának is!

Megdöbbenítő jelenség ez és méltán vetjük fel minduntalan a kérdést: de hát hol is a baj forrása? mi az oka ezen szomorú eseményeknek? mit és kit okoljunk e sok bajért?

Talán az elemeket, talán a természeti törvényeket? Balgaság! Hisz ezek öröktől fogva ugyan azok, változatlanok és ha helylyel közszel módosulás állott be nyilvánulásaikban — valjuk be, mert emberi kapzsiságunkkal meg zavartuk az egyensúlyt és harmóniát a természet bölcs háztartásában —; úgy még mindig módunkban van segíteni e bajon okos és észszerű alkalmazás által.

Talán ezen, talán azon emberi intézményeinkben rejlik a baj és nyomor forrása? Tegyük fel! ánde nem-e magunk alkotjuk és tartjuk fel összes társadalmi intézményeinket? Bizony magunk! S legyünk igazságosak és valljuk be a mea culpa; mondjuk ki bünbánólag: összes bajaink forrása magunkban van; bennünk, gyarló emberekben. — Hevesesen mondta Cicero, a pogány író, de nemesen és humanusan gondolkodó ferfi állítván: Milla tam pertis, quatenus homini ab homine nascitur!

És ha ez — mit tagadni senki s állítani

mindenki fog, ki mélyebben gondolkozik a dolgok felett — úgy van; nem-e helyes és észszerű, nem-e egyedül célra vezető eljárás az, ha a helyett, hogy messze részekben keressük és gyógyítsuk az egyes bajokat, mindjárt a forrásnál, magunkban, kutatjuk ki s orvosoljuk? Bizonyára a leghelyesebb! Mert mit ér a legszebb a legnemesebb intézmény is, ha azt nem szent kötelesség érzettel, önzetlennel, tiszta becsületességgel, hanem saját egyéni érdekeink előmozdításának kizárólagos szemmel tartásával töltjük be?!

Mit ér egyes nemes jellemek bámulatra méltó, önzetlen küzdelme, ha százan, meg ezren tétlenül nézik, és a nagy többség hódolva a káros divatnak, elragadtatva az élvezek mámorától s elvakítva a szenvedélyből meg, rohan vakon az anyagi és erkölcsi romlás lejtőjén.

Borzalom és iszony kell hogy elfogjon minden nemesen érző és gonfolkoló lelket, midőn látja, hogy az élv és vagyonyhajhászattal karöltve jár a közérkölesiség, kötelesség — és becsületérzet súlyedése.

Rabás, gyilkos ág, esalás, sikkasztás, hamiskodás, szédélges, mások jóhiszeműségének, jótalanságának tapasztalatlanságának, bizalmának furfangos kiaknázása, s a könnyű megelhetésnek ezer és ezer módja jönnek így módon divatba s míg corruptió üli orgiáját, addig a becsületesség, önzetlenség, értelmes munka száraz kenyérre, sokszor nyomorra van utalva.

Hová vezet mindez? Minden társadalmi rend felbomlása! Az erősebb marja a gyöngébbet homo homini lupus lesz; a létért való emelileg küzdelem közepette minden szent, minden nemes érzelem eltompul; a keresztény vallás magasztos tanai által szelidített erkölcsök ismét elvadulnak; élv-vágy az élet élv, vagyonszecharácsolás a cél; anyagi érdek szerint és nem

Paks és Vidéke tárczája

Egy igen régi és tanulságos könyvről.

Írta: Abonyi Károly.

(Folytatás)

Az első számlán meg ígertem, hogy ismertetem azon fejezetet, mely az árvizekről, azok okairól s a szükséges teendőkről nyújt felvilágosítást.

Természetes, hogy jelen sorok keretén belül úgy-zolván lehetetlen lenne e tárgyról oly kimerítő, minden egyes esetet magában foglaló ismertetést nyújtani, mint az e műben meg van; de nem is szükséges, mert 1) egyes adott esetekre már vannak kitűnő szakmunkáink, melyeket legfeljebb — ha alkalmazásukról van szó — nagyobb biztonság végett összehasonlíthatunk e nagy könyv tartalmával — 2) mert jelen esetben elegendőnek tartom, ha a dolog lényege, a főbb elvek és szabályok lesznek ismertetve. A részletek ismerete csak egyes adott esetben szükséges úgy is, — és inkább azok részére és azon esetben, a kik és a mikor hivatva vannak e tárggyal tüzetesen foglalkozni. Nézzük tehát az általános fejezetet!

Ott áll apró, de feltűnően szép képjelekkel ki írva e mottó: keressétek az igazságot s a többiek meg adatnak nektek.

Nemde különös e motto?! s ha hozzáte-

szem, hogy minden fejezet élen ugyan ez található, — úgy könnyen azon gondolatra jön az ember, hogy a könyv, melyről megemlékezem, talán valami biblia, mert hisz abból tanultunk ilyen vagy legalább is ehhez igen hasonló mondatokat.

Pedig nem az; mondtam már, hogy régiebb ez a bibliánál is.

Meg vallom, először magamat is meglepett az, hogy ily mottó van az árvizekről szóló fejezetnél is; kutattam tovább s ott találtam mindjárt felvetve e kérdést: „Ember, tudod-e mi az igazság?”

Persze hogy erre még kíváncsibb lettem s annál inkább kutattam a magyarázatot; fáradozásom nem is volt hiába; elolvastam az egész fejezetet, melyből nagyobb hűség és tanúság okáért megkísérlek úgy idézni, mint ott van írva, illetőleg jelképezve.

Azon kérdés után, hogy: tudod-e mi az igazság, mindjárt a következők jönnek;

„Ember lásd és értsd!” És itt jönnek azután a gyönyörű képes-írásjegyek, a legkisebb és legpatányibb részletekre és kiterjeszkedő világos, meggyőző magyarázatokkal. Láthatok különböző képesportok, s bennök kisebb nagyobb hegycsúcsok, dombok és magaslatok ékítve gyönyörű tölgy, bikk, — majd fenyő erőkkel s nehel cserjékkel; majd sűrű vízesésekben, majd hó-pelyhek alakjában ereszkedik le a legkisebb csapadék, s az eső lassan le esve a fák lombjaira

és galyairól, aprózott esőpekben s alig észre vehetőleg húzódik a galylyakkal, lombokkal s ezek régi korhadványaiavai süüien és vastagon befödött talajba; a hó pedig részint a fák galylyain, részint az előbbihez hasonló talajon nyugszik, — majd a nap kisütvén a hó előbb a fák s aztán a fák alatt — a helyek különbözősége szerint — fokozatosan és lassan elolvad és szintén alig észrevehetőleg behúzólik a talajba s eltűnik; a nap melegítő hatása alatt minden oly életvidám; a levegő illatos és balszamos, hő mérséklete egyenletes; a fák lombosodnak, virítanak s megtelnek éneklő, rikácsoló madarakkal, döngő rovarokkal, csuszó mászó férgekkel; az erdők lakói föl s alá húzódnak; nyulak, özekek, szarvasok, — majd utánok rókák, farkasok, medvék jönnek; mind életem és szakmány után járva, egyik csoport a másiknak tulságos elterjedését meggátolja. Mindenhol csupa élet és összhang.

De ime! mi ez a sok ezer esillogó vékonyab-vastagabb ezüstös szalag, mely mintegy ezer agú elterült fa jelenik meg?

Az erdők ezer és ezer forrása patakjai ezek, a talajba húzódott eső és hó viz épp oly lassan és folytonosan, mint a hogy beivódott, húzólik ki lassan és egyenletesen a talajból forrásal alakjában s egyesülve mint patakok csapozik a kisebb völgyeket, s elnyitják az állatok szomját; majd folyókká egyesülve kihúzódnak a széles völgyekbe s végtelen tonnába, ün-

egy nemes eszme, elv körül csoportosul az emberek tömege; új és új társadalmi sekták képződnek állanak szemben a törvényes rendel, melyek annál veszedelmesebbek, mert tudatlanság a szülőjük és szenvedély a vezetőjük; és ha egyszer ez elemek reagálni kezdenek — mint ezt, sajnos, a külföldön már gyakran láthatni, könnyen össze csapnak a hullámok azok fejei felett is, kik valóban humanus és nemes missiót végeztek.

Ez ellen tenni kell és pedig társadalmi uton.—

A meglevő baj ellen különböző panaceát ajánlanak; de ha komolyan foglalkozunk velük csak egy állja meg a helyét, csak egy vezet célhoz s ez: a vallásos nevelés, oktatás.

Említém már hogy bajaink forrása önmagunkban van, s azok orvoslata a vallásos nevelés és oktatás által történhetik leghelyesebben, mondhatram: egyedül!

A mai, divatos észjárás mellett szintén merésznek látszó állítást kockáztattam meg; s így kötelességemet be is bizonyítani, vagy leg alább is a bizonyítást megkísérlelni.

Ne tessék megijedni, nem vagyok pap; nem fogok dogmaticus magyarázatokba becsátkozni, de sőt még azt sem kívánom, hogy feltétlenül higgyenek szavaimnak; tisztán az értelemhez szölok, kérem fogadjanak el annyit a mendandókból, mennyit nézeteikkel, tapasztalataikkal összeegyeztethetnek, és a tények s az élet ezer és ezer jelenségeivel egyezzenek találnak.

Megkockáztattam a fenti állítást azért, mert megvagyok győződve, hogy: összes polgári erényeinknek, összes nemes lelki tulajdonainak alapja a vallásosság; megbízhatóságunknak, becsületességünknek, igazság szeretetünknek legbiztosabb mértéke az igazi mély vallásosság.

Sokszor hallottam: a vallásosság csak a parasztnál kell hogy legyen, — művelt ember anélkül is lehet becsületes stb. stb!

Ugy hiszem, nem csalódom, ha kijelentem, hogy ilyen s ehhez hasonló beszédek mai nap igen gyakoriak.

A mily jellemzők, épp oly tarthatlanok az effele okoskodások.

Már csak az, hogy a vallásosságra nézve paraszt és művelt ember között különbség tétetik, — valóli otrombaság; talán az a művelt(?) ember már annyira vitte, hogy ő képes önmagát elő állítani, mitől sem függ, önmagának az alkotója?! De hát hagyjuk ezt el s nézzük szembe közelebről ama nemesak sok helyütt uakodó nézetnek, hanem ezeknek megfelelőleg létező állapotoknak is.

(Folyt. köv.)

A magyar nyelv az 1827-iki országgyűlésen.*)

Irta: Chalupka Rezső.

Az ötödik pontra vonatkozólag megjegyzem hogy ez bővebben a népnevelés szent ügye tárgyában 1843-ban kiküldött kerületi választmány „Javaslatát” által dolgoztatott volt ki. E törvényjavaslat két részből áll. Az első szól a népiskolai tanítókról (I 1 fejezet), az iskolák kormányzásáról, az e közegek helybeli igazgatóságáról, a római és görög katolikusok kerületi bizottságairól, az evangelikusok képzőintézetei kormányzásáról, a tanítási tárgyak, az iskolai pálya, a népiskolai tanító előző vizsgálat, az elhatározó próbatétel, és a nevelőnek képzéséről. — A 2-ik fejezet: a népiskola tanítók alkalmazásáról; A 3-ik fejezet: a népiskola tanítók állása, azok javadalmazásáról, az ingatlanokról, a készpénz vagy congruáról, a tanításpénz és nyugdíjról, a tanítók hivatalos lakása, a fölöttük itélő hatóságok, járandóságai és a segédtanítókról. A második szakasz tárgya: I. fej. a tanítványok, II. fej. az osztályozás, III. fej. a különítés, VI. fej. a tanítványok száma. A harmadik szakasz szól az iskolai épületekről. A negyedik szakasz előadja a kötelezett iskolai tantárgyak s itt megemlítvük: a) Hit- és erkölcstan. — b). Olvasás és írás. — c). Fejbeli s jegyekkel való számolás. — d). Magyar nyelvtan, összekötve a helyesírás és fogalmazással. — e). Alaktan és vonalrajzolás. — f). Természettan, „különös figyelemmel a babonára s balvélekedésekre alkalmat szolgáltató természeti tünemények okainak fejtegetésére; és a műtan, jelesen ennek mezei gazdasági része.” (1843, I rész IV sz. 6 p.) — g). Természettan. — h). Történet és figyelemmel hazánkra. — i). Földleírás. — j). Embertan. — k). „A magyar polgári viszonyok ismerete, ide értvén különösen az úrbéri és mezei rendőrségi törvényeket főbb vonásaiban.” (1843 I R IV sz. 11 p.) — l). Énektan. — m). Olvasmányok az ész és szív képzésére. — n). Kézimunka és végre. — o). Testgyakorlat. — Az ötödik szakasz a tanítási nyelvet állapítja meg. A hatodik szól az elemi iskolai pályáról. A hetedik előadja az elemi iskolai büntetések s azok fokozatait. A nyolcadik értekezik a népnevelés alaptörvényéről. A kilencedik tárgyalja a népnevelésre való felügyelést, kapcsolatban a legfelsőbb megtekintés és az országgyűlésre teendő tudósítás kötelességeivel és jogaival.

A javaslat II-ik része szól a kisdudóvásról és az izraeliták elemi iskoláiról,

Az akadémia alapításával kapcsolatban említést tesz, továbbá, Pest város követje a Mar-

Lásd a „Duna Vidéke” 9 - 12-ik számait

A szerk.

czibányi István-féle 70,000 váltó tőrtől, melynek kamatait pályanyertes munkák díjazására szánta volt az alapítvány. Ez összeg évenkénti kamata mai nap 50 aranyat tesz s oly műnek adatik ki, mely az akadémia nagyjutalmát nyert munkához abszolút becsére nézve a legközelebb áll. 1846-óta minden második évben a Marczibányi alapítvány kamatai két részre szakíttatnak, ezek közül a 30 aranyos díj ilyenkor a philológiát illeti, a 20 aranyos a fundatornak rendelkezésére: képest megmarad eredeti korlátai között.

Következnek a királyi adomány alá tartozó jóságok és a névtelen vádolások ügyeinek intézkedései. Az ország korai és rendei kívánják és követelik, hogy albert király 16-ik, az antecoronationális 1608-diki 15-dik, 1659 diki 75-ik, 1741-diki 19-ik, 1790.91-diki 36-ik, 1792 diki 13-ik és az 1807-dik esztendei 1-ső törvényezikkekelyek ellenében: „a Királyi Adomány alá tartozó jóságok, nem tsak hogy a Haza eránt érdemes személyeknek ritkán adattatnak, és ha adattatnak is, azok az e féle jóságok egész betsének megfizetésére kényszerítettnek, sőt hogy azon jóságbeli Adományok tsupán pénzért szoktak adattatni” — ő fensége most is érintetlenül hagyjon minden személyes privát érdeket s legjobb és legbőlecs belátása szerint bár, de a honfui érdemnek erősen számbavételével, osztogassa é királyi adományokat, melyekkel való helytelen intézkedés, tudjuk, a multban oly sokszor a oly gyakran gyujtotta volt meg az anyagi érdekek kinos harcainak, a nemzet viszályának könyven és erősen tova harapódzó tüzet. A letünt, régi idők e szabálytalanságai megsértették a nemzet erkölcsi érzületét, aláásták a nemzet characterét meglazították végre a korona és az alattvalók, a király és polgárok közötti kapcsolatot, mi, hogy újból ne ismételdődjék, de még csak ne is ismételdődhessék, az országgyűlés rendjei és karjainak legőszintébb, de, éppen a törvényes alaplál fogva, egyszersmind legjogossabb kívánsága. Adományoztassanak e javak, az ősök példája szerint. érdemes hazafiaknak s hozzá magyar polgároknak, és a nemzet érzülete nem jajduland fel az igazságos királyi jogai alatt!

(foly. köv.)

Hirek.

Paksról újabbán Dusinszky József jelentette be lapunk szerkesztője a pécsi kiállításra börpapirt (pergament) kiállítani, a mit a kiállítás végrehajtó bizottsága hó 15-től kelt értesítése szerint hazafias örömmel fogadott; mert e kiállítási s hazai gyártmány kiváló speciá-

tűzve az utjukban lévő virányokat táplálva sok embert és állatot a bennük élő halakkal, csikokkal, rákokkal stb. — Ismét látható egy új gyönyörű kép csoport az előbbi alatt; széles völgyek, medenczék s végtelen rónák területnek el borítva ligetekkel, facsoportokkal, gyümölcsfákkal, legelőkkel, nádasokkal, rétekkel s szántóföldekkel rajtuk különböző kalászos és kapás növényekkel; imitt-amott futó és szárnyas vadak bujnak elő; legtöbb helyütt azonban a házi állatok nyájai láthatók; méltóság teljesen hőmpölygő folyók és patakok húzódnak végig a rónákon; imitt-amott, dombosabb helyeken, virágzó kolóniák, élénk falvak és városok emelkednek, melyekben az ember él boldogan becsületes munkája után.

Mindenhol csupa élet, csupa öröm, csupa boldogság olvasható le e képekről, melyeket nagyjából iparkodtam vázolni s melyek alatt ott áll szép fényes betűkkel írva: „Ez igazság!”

Majd ismét jön egy más képcsoport s benne óriási hegyek, dombok, melyek kopáron meredeznek az ég felé; óriási szikla tömbök lógnak a meredek hegyoldalakon, ezer és ezer vizmosás barázdolja át a hegyek és dombok lejtőit; nappal izzóvá heviti a nap a sziklát s éjjel jég hideg a levegő; zord és hideg szél süvölt végig a kopár hegyeken, hol minden élet kiholtnak látszik s csak olykor röppen fel egy nagy uhu vagy egy egerésző vérese; nincs ma-

dárdal, nincs csengő patak a sivar hegyek között; bús és komor itt minden.

De im! fellök vonulnak fel s üritik tartalmaztat, az alattuk elterülő kopár, vizmosásos hegyekre, — honnan — mivel semmi fa és erdő nincs rajtuk a lehulló eső rohamosan szalad le s össze tömörülve fekezhetlen dühvel ragad magával sziklát, földet s viszi le a völgyekbe, rónákra. — Ugyanezen jelenség van feltüntetve a hóra nézve is, mely a kopár és fedetlen hegyeken hirtelen elolvadva le rohan a völgyekbe és rónákba.

E kép alá ez van írva: „Ez igazságtalanság, melyet csak emberi kapzsiság és tudatlanság képes elkövetni.”

— Azonban olvassunk tovább e képről!

Midőn nem esik eső, alig van a folyókban viz, mert nincsenek egyenletesen tápláló forrásokai és patakjai; ez esetben szárazság aszály honol.

És midőn eső esik vagy elolvad a hó!

Azonban olvassunk tovább e képről!

Az eső és hó víztől óriási módon megduzzadt folyó levonul a rónára, hol sűrűn lakott községek tanyák területnek el a gátak által kiszorított mélyebb, eredetileg vízjárásra szolgáló területeken; mint a felbőszült tenger ront tovább és tovább a sárga iszapos áradat elsodorva mindent: gátat, töltést, házat, falut és várost, melyek utjába esnek.

Romok keletkeznek csakhamar ott hol még,

pár percczel előbb diszes emberi építmények voltak; siii csend lesz ott, hol csak imént még pezsgő élet volt; minden egy tengerré változik, mely halotti lepelként vonul az imént még virágzó területre! Borzalom fogja el az embert, midőn ezt minden részletében olvassa és maga előtt látja. És mit gondol a szives olvasó, mi van e borzalmas szöveg alá írva!?

„Ember, ne kövess el igazságtalanságot, mert előbb utóbb bűnhődöl érte!” Ez van aláírva világosan és értelmesen!

Az imént csak röviden ösmertetett szövegből is levonhatjuk magunknak a tanulságot. Látható, hogy a természet háztartásában minden bölcsen, örök és kérlelhetetlen törvények szerint van berendezve.

A hegyeken, dombokon szép erdők terülnek el, melyek nemesak egyenletesebbé teszik a légköri csapadékoknak évszakonkénti elosztását; hanem kiegyenlítő a hőmérsékletet, gátoljuk az ártalmas utófagyokat és aszályok keletkezését: de a mi legfőbb, lehetővé teszik; hogy a lehulló eső és hóból források képződjenek, melyek egész éven át egyenletesen bugyognak elő s a merre vonulnak életet öntenek a növény és állatvilágba, mindent üdévé varázsolva át; az erdők meg gátolják a hegyek, dombok lemosását, vizmosások képződését s az alantabb fekvő területeknek sziklával, kavicssal, iszappal stb. való eltemetését.

Mig viszont ha az erdőt le taroljuk, a

állításnak. — E pergamentó diplomának, rajzhoz s írni is... Külön ily levélpapírok is megrendelhetők. — Lapunk szerkesztője készséggel szolgál megrendeléseknél közbenjárással, esetleg felvilágosítással. Az 50/65 cm. átmérője pergamentóra 4 forint; — de nagyobbat is állít ki a gyártó.

A tűz, mely Pakson, e hó 8-án 4 házat hamvasztott el, mint utóbb kiderült, gyújtogatás által eredt, és pedig az előbbi tulajdonosnak tartozott az új vevő száz forint vételárral s miután azt még le nem fizette, Peczenyik eladó egy társaságban fenyegetőzött, hogy: „majd fog ő tenni róla.“ — Most ezt a helyi csendőrs parancsnok kiderítvén, Peczenyik elfogott s a kir. járásbíróshoz kísértetett be.

— A német császár egészségi állapota, Berlin 15-én este lázas izgalomban volt, a tözsdén elterjedt ama hirre, hogy az orvosok egy része a császár halálának bekövetkezését igen közelállónak jelentették ki. Az alkalmazott canule már a leghosszabb s a császár így sem bír lélegzeni. A császár család nem távozik a beteg mellől.

— Az árvíz még mindig pusztít mindenfelé, a Duna apadását jelzik mindenütt a Tiszának azoban még mindig fenyegető állása van. — A porgányi zsilip, a kis-tiszainak méltó párja, erősen roskadozik s ha beszakad, szörnyű katasztrófa éri ismét azon vidéket, mely a múlt évben is oly sokat szenvedett. A hó olvadás kezdete óta több mint 60 □ mérföldnyi területet ült víz alá, a mi 600,000 kath. holdnak felel meg, s az országnak több mint egy század részét teszi éppen a legáldottabb termelő vidéken tönkre. — Szomoru kép ez!

— Az árvíz károsultak országos segélyzése a kellő intézkedések megtételére; — a képviselőház tagjai s az országgyűlési képviselők is egy napi díjakkal járultak a szerencsétlenek nyomorának enyhítéséhez.

A paksi műkedvelő előadásra vonatkozólag a következő sorokat vettük: Tckintetes Szerkesztő úr! Folyó hó 7-ikén itt Pakson megtartott műkedvelői színi előadásról szóló és becses lapjának legutóbb megjelent számában közzétett értesítést élvezettel olvastam. Tudósítójá igen jól és találóan jelezte úgy az egész előadást, mint az egyes szereplőket. Azonban — gondolom — csak térszűke miatt maradhatott ki a tudósításból ama körülmény, hogy Fischer Regina és Winter Giza kisasszonyokon kívül Schwarz Riza k. a. is mint öz. majorné (a végrehajtóban) daczára, hogy még fiatal leány, a gondos anya és a kétségbeesett özvegy szerepét, — Wertheim Sarolta k. a. pedig mint Náni (szintén a végrehajtóban) a tűzről pattant és

igazi magyaros szakácsnét, — és végül Hermann Berta k. a. mint Angelika (a rablógyilkosban) az élénk, folyton sürgölődő és csevegő szobaczi-czus szerepét szintén kitünően és sokkal jobban mintsem az műkedvelőktől várható volna, betöltötték, és hogy valóban megérdemelték a virág eszokrokat és a szünni nem akaró tapsvihart, miben a halás közönség által részesítettek. Alkalmam volt az előadásban gyönyörködhetnem és igazságérzetem és a műkedvelők iránti hálám az általuk nyújtott élvezetért készítenek engem arra, hogy tekintetes szerkesztő urat eme néhány sornak becses lapjában való szives felvételére megkérjem. Tisztelettel: Egy jelenvolt.

— A nagy-dorogi rémes gyilkosságra nézve melyről előző számunkban röviden tettünk említést, a következő részleteket vettük: „Pál József 50 éves, nős, feleségétől 4 év óta elváltan élt s f. évi január derekán nyomtalanul eltűnt. Azon, már egy hónap előtt elterjedt hir, mint-ha Pált a zombai és nem zombori — határban a hó elolvadása után a csendőrök holtan találták volna meg, csak előre terjesztett áhír volt. A dolog valósággal így áll. múlt hó 30-án, nagy-pénteken, a dorogi határban alig egy negyed órányira a községtől játszó gyermekek egy homokdomb oldalában a szél által lengetett emberi haját vettek észre; ezen jelentés alapján vizsgáló bizottság ment a helyszínére s felásva a helyet, ott egy eltorzított hullát találtak, melyben a rajta levő ruhákról azonnal az eltűnt Pál Józsefre ismertek. — Azonnal koporsóba tették s újra eltemették; így maradt 3 nap és 3 éjjelen át őrizve egy ember által. Husvét másod napján megjelent a paksi orvos, ki a hullán következőket konstataulta: a fején ökol nagyságú fejsze csapás nyoma volt, a fogak egytől-egyig kiverve, az arc val. ba. bariummussal össze aprítva, kezei összetörve, egész teste össze vissza veve s szemérem részei kivágván hiányzottak. Ezek alapján megindított a vizsgálat s több mint 20 egyén halgattatott ki, kik közül 3 a paksi járásbíróshoz bekísértetett. — Azonban minden kutatás eredménytelen maradt, míg végre Kovács József molnár meg sokalva a dolgot, elment a községünkben lakó főispánunkhoz, gróf Széchenyi Sándor úrhoz, s előadta, hogy a borzasztó gyilkosságot sógora Töltösi József követte el. Ezek alapján Töltösi Józsefet 9 csendőr elfogta s keményen vallatta; ő azonban mindent tagadott; míg végre szembesített Kovács Józseffel, ki szemébe mondta, hogy a gyilkosság estjén hozzá jött Töltösi s kérdezte, hová tegye Pál hulláját, mit tegyen vele? Ő azonban elutasította magától. Ezen szembesítés után Töltösi mint lent be

vallott s elmondta, hogy Pált bosszúból ütötte agyon és nemző részét azért vágta le, mert az ő feleségével szerelmi viszonyban állott. A részletekre nézve a következőket adja elő Töltösi. Ő a gyilkosság idejében 13 éves fiával magányosan lakott leégett házában, mert felesége azon időben a kaposvári börtönben ült; a gyilkosság estjén fiának adott 40 krt azon meghagyással hogy menjen a korcsmába mulatni; ő maga vett egy negyed akó bort s magához hivta mulatásra Pál Józsefet, kit aztán Töltösi egy fejszével agyonütött s szemérem részeit kivágván a gerenda alá tette s ott rejtegette mindaddig, míg felesége haza került, amidőn is elővéve azokat, oly megjegyzéssel mutatta feleségének, vajjon ismeri-e azokat? s ezzel feleségét úgy elverte, hogy sokáig az ágyat őrizte. A holttestet egy ideig a leégett ház padlásán felhalmozott s korhadó zsup közt tartogatta, míg később egy gyalog szánon maga vonszolta ki a határba, hol elföldelte, de mivel a föld akkor tagyos volt csak sekélyen földhette be homokkal melyet aztán a szél apródonként lefújt s a holt test feje láthatóvá vált. A gyilkosnál, ki most a paksi járásbíróshoz börtönében várja megérdemelt büntetését, házmotózas tartatván meg, a szánon, fejszén, kalapácson s a padláson vérnyomokat találtak, melyek minden részletében megerősítik az előadott borzalmas gyilkosságot, „Dohányfalvi.“ (Bizony szomorú jele ez az erkölcsi sülyedésnek! Szerk.)

— Színészet. Miklósy Gyula jó hírnevű színtársulata, mely legutóbb Egerben a művészet pártoló közönség teljes meglegedésére működött, f. hó 26-án Pakson a nagyvendéglő termében Csiky Gergely „Vas ember“ című eredeti színművével kezdte meg előadásait. — A kitünően szervezett és vezetett társulat 32 férfi és nő tagból áll.

Ajánljuk városunk és a környék műpártolóinak becses figyelmébe s reméljük, hogy e szolid társulatnak lehetővé tétetik huzamos ideig tartani változatos színi előadásait.

— Cég változás Rosenbaum Ignázt paksi könyvnyomdáját megvette atyja, Rosenbaum Markus 12000 ft. illetve a hitelezőket a fenti összeg erejéig kielégítve a nyomdát birtokába vette. — R. Ignázt ur pedig átköltözött Nógrádba, neje illetékességi helyére, hol új üzletet akar alapítani. koronázza siker becsületes fáradozásait.

— Phylloxera irtó és trágyaszere lapunk szerkesztőségénél elfogadtatnak megrendelések. Egy tőke költsége csak egy krajczárba kerül. E szer által a talaj fertőtlenítettik, úgy, hogy a phylloxera meg nem élhet benne; sőt a megtámadott új tőkét is teljesen új életre hozza. — A szállítási költség a megrendelést illeti

vizek által járt mely helyeket benépesítjük s a folyók medreit szűk határok közé szorítjuk gátakkal s egyéb víz építményekkel; akkor virágos, hogy a bünhődés, a pusztulás előbb-utóbb be áll, mert ezer és ezer irányban zavarván meg a természet háztartásában az egyensúlyt, nem fog sikerülni egyoldalú — ha még óriási mérvű — intézkedés által meggátolni a rombolást, mert az hol itt, hol ott, — hol ily, hol oly alakban fog nyilatkozni s az ember rendszeren csak akkor veszi észre, midőn már a kár meg van.

Hogy mily messze menő, szakszerű, következetes intézkedésekre lenne szükség ha már a baj oly mérvű, mint nálunk is, — arra a fonttebbike egybe vetése után könnyen reá jövünk s bizonyára reá jött már sok értelmes ember. — Azonban emberi nemünk átka, hogy az önzetlen okos emberek tanácsát, fáradozását legtöbbször ignoráljuk, vagy fél-zeg intézkedésekkel ellensúlyozzuk, ha ugyan teljesen nevetségossé nem tesszük.

— Hogy miként lehetséges ez, erre nézve csak imént olvastam valamely lapban egy igen jó adomát, mely emigyén szól: A magyar vizek elmentek volt valamikor régen a szabályozás előtt panasza Neptunhoz.

— Végünk van Isten!

— Nos mi bajotok?

— Szabályoznak bennünket.

— Hát aztán? szót Neptun nagy flegmával, megsimogotva hullámzó ősz szakállát.

— Széchenyi elhozatta Paleccapat, az pedig roppant okos ember.

— No, ha okos ember, akkor se baj, mert a magyarok nem szoktak hallgatni az okos emberekre.

Mégis oda lesz a szabálságunk, hidd el jó Neptun. A mérnökök elzárják utunkat tötésekkel.

— Ostobaság! Majd találotk ti magatoknak utat...

— Ágyunkat szűkebbre szabják.

— Nevetségés. Két iteze vizet bele nem szoríthatanak egy itezésbe.

Mind igaz Neptun, de lásd, azért mi még sem futkározhatunk oly szabadon mint eddig a lapályokon. Ha szétjárt-zottuk magunkat tavasszal két záz ezer holdon hőmpölyögtünk, zngtunk, bögtünk, törtünk zuztunk.

— Kutya bajotok sem lesz jó folyóm. Menjetelek szépen haza és ne feljetelek semmitől.

— Hát igazán semmit sem szándékozol te. mi jó Neptun érdekünkben, a mérnöki tudomány ellen?

— De igen; valamit majd csak kigondolok elene. Lejetelek nyugtató idig is!

Neptun ur lejött e napokban szemlente a folyamokhoz; nagy zajással hazalozásukat fogadták.

— Nos hogy vagytok? Látom vigan és hatalmasan. Az egész ország reszket töletek.

— Megvagyunk, Neptun.

— Elhiszem kópék, Háromszázezer holdon jól érezhetitek magatokat.

Nem panaszkodunk uram,

— Jól tollasodtok, he! A szabályozás előtt csak kétszázézer holdatok volt. S az is olyan terület, amibe semmi élvezet nincs, mert az emberek úgy is nektek hagyták üresen, még csak egy házikó vagy egy jóavaló vetés se volt rajta.

— Bizony igaz.

— Lám mindjárt akkor mondtam nektek, hogy nem kell a mérnöki tudománytól félni.

— Mivel tetted ártalmatlanná a mérnököket?

— Rávettem az intőző földi hatalmakat, hogy ellensúlyozzák őket...

— Mivel oh bölcs Neptun?

— A vízi kormánybiztosokkal.

Enyit egyelőre az árvizekről szóló fejezetéről. Ha ki bővebb felvilágosítást óhajt ez ügyben, annak más helyütt készséggel olvasok le. többet a nagy könyvből.

— Jövöre majd a gazdasági, kertészeti, ártatási stb. fejezetekből inok ki valamit.

(Folytatjuk)

— **Makáma.** Az új Jónás próféta! vagy egy borzadályos történet; — Megírta a bucsuzót mert ez rongy velágnak jóczakát mond! Megírta, hogy gonosz felesége ennek az oka, Meg az a fiskális az a vén róka. Elszáná magát tehát bujába; Hogy belengrik ő az mély Dunába! Elbucsuzott tehát keservesen És ment hogy borzasztó halált a Dunában keresen — Le is tévé az lánczidra kalapját — Hogy most már bele vesse az Dunába magát. — És most !!! most !!! húúúú !!! Pesta meggondolá magát, Elfutott ott hagyá kapot s Dunát Gondolá: hogy az vízben nincs gerenda, — Ő pedig nem lesz az világ bolondja, — Futott tehát mint gyors sebés ló, — És egyenesen beállt mint másod rajzoló. De itthon siratták jó Pestát! Mint ójat aki ez világgal már kvétált — Szülei, testvére, de még gonosz felesége; mind jajgattak — És lelkéért néhány misét is szolgáltattak, — Gondolák, hogy jó Pesta most már ugy magába — Ott buk-sól valamely ezethal hasába. — Ezt másképp nem is lehetett gondolni, és valóban így is látszott lenni; Mert csak egyszerre mint Jónás próféta, kitől megfájdult a ezethal hasa, Kiköpetett az operenciás tenger partra, — Úgy érkezett Pesta a ezethasából vissza Paksra. Örült is ennek ország világnak! De különösen a járásbírósnak; Mert Pesta nagy embere a bírónak, — Mint azt már ő többször megmutatta a velágnak, És még annyira viszi itt az öröm hatást, hogy majd megkapja a — szabadlakást.

Színészet Dunaföldváron.

Réthy László színtársulata, mint mult heti számunkban jeleztük f. hó 15-én Ágnes asszonyal kezdte meg a színi idényt. Megvalljuk, nem sokat vártunk színtársulatunktól; mert az igazgató már előleges jelentésében kinyilatkoztatta, hogy: „nem ígér sokat“, továbbá, hogy csupa fiatal erőkből szervezte társulatát. Örömmel kell azonban konstatálnunk, hogy kellemesen csalódtunk! No de térjünk át az első előadásra.

Ágnes asszony. A czimszerepet Géczy né, Vérése Mértont Géczy, Forgó Pált Makay igen szépen alakították. Terkát Makayné helyes felfogással játszta, csak azt nem értjük, miért használt palócós dialektust. Dunai Menyast pompásan játszotta, ép azért, mert nem esett tulzásba Jók voltak még Nagy Imre, Kisfaludyné mint cigányok. Azonban a darab lelkei voltak Réthy-né és Lengyel. Előbbi, Ilonka oly kedves, szeretetreméltó naiv kis leányt állítottunk, hogy nem csak Csillanes Pistát, de bizony az egész közönséget elbájolta, nemcsak kedves eleven, fürgő játékával de gyújtó dalaival is. Lengyel pedig mint Csillanes Pista remekelt jó játéka és mély érzésű dalaival.

Kedden „Paraszt kisasszony“ meglehetősen bár kissé vontatott előadásban, minek különben a nagyon kis számmal összegyűlt közönség lehetett az oka, amennyiben színészeink első jó előadásuk után nem kisebb, de nagyobb közönségre számíthattak, ez hangolhatta le őket. Az ár ellen usztak, s így méltó elismerésünket érdemlik, először is az igazgató ki Rezedát pompás humorral alakította, sehol sem esapott tulzásba, nem lajházta a galéri kaczáját. Az igazgatóné — bár nem bátyadtságot vettünk észre nála — nem csak szép de kedves igazi Paraszt kisasszony volt, miért is többször megtapsolták; (pedig közönségünk fukarkodik a tapsal!) s szép csengő soprán hangján énekelt. Méltó vetélytársa volt Lengyel, Fátyol Gergely színeiben. Jók voltak még Kisfaludyné (Gönczölné) Géczy (Kelemen) Makay (Fidibus) Dunai (Sánta).

Csütörtökön „Sári néni“ valamivel több közönséget vonzott mint elődje. S a közönség is jobb előadásban részesült. Különös elemében volt Lengyel mint Pali. Réthy mint Somfa folyton derült hangulatban tartá a közönséget. Makayné is kitett magáért Brigittában, Makai több igyekezetel mint szerencsével játszotta Nagy Adámet, Dunai is egy kis figyelmetlenséget leszámítva jó Dini volt. Géczy Dobos jegyzőt egészen elejtette valamint Géczy né is Mariskát e remek, szenle szerepek netóvábbját. Réthy né új oldalról ismer-tük meg ez este. Sári néniiben megmutatta, hogy drámai erő is van benne, különösen a 3-ik felvo-násban adta jelét szép drámai tehetségének. Nagy hatást ért el, különösen a Sári néni románca-ival. Méltán megérdemelte a tapsot! Gratulálunk neki! Ilyen fiatal, s már is kész színésznő, hová nőne még ki magát, ha méltó helyére jutna a népszínházhoz: mert ott van helye; ő van hivatva a megboldogult Tóth Ilonka helyét betölteni! Fel-hívjuk rá a népszínház igazgatósága figyelmét.

b. k.

Irodalom és művészet.

A protestans irodalmi társaság megalakult Buda-pesten Vay Miklós báró és Prónay Dezső báró elnökele alatt tartott közgyűlésen, melyen a protestans felekezetek legkitűnőbb férfiai voltak jelen. Vay Miklós báró megnyit-ja után pontonként tárgyalták az alapszabályokat s csekély módosításokkal el is fogadták. Az alapszabályokban ki van mondva az is, hogy a kiadványok közül feltétlenül ki van zárva, ami a felekezetek közt surlódásokat idézhetne elő. Végül az ideiglenes végrehajtó bizottság tagjaiul Vay Mik-báró elnökele alatt a következőket választották meg: Hely-beliel: Prónay Dezső báró, Szász Károly, Tisza Lajos gr. Zsilinszky Mihály, Teleky József gr., Várady Gábor, Ballagi Mór, Arany László, Darányi Ignác, Horváth Sándor, Szöcs Farkas, Bedő Albert, Hegedűs Sándor, Mocsary Lajos. Vidé-kiel: Beöthy Zsigmond, Czékus István, Kemény Gábor br., Ferencz József, Dániel Gábor, Degenfeld Lajos gr., Kun Bertalan, Pap Gábor, Szász Domokos, Szilády Áron, Prónay Gábor b., Vizsolyi Gusztáv, Vay Béla báró, Zay Miklós gr., Káldy Gyula és Karsay Sándor.

Köz- és mezőgazdaság.

A madia mint repce védő növény!

Tagadhatlan, hogy az utolsó évtizedben a repce termelés tetemesen csökkent, mi főleg a repce balha pusztításainak tulajdonítható. Igaz, hogy a rosz kitelelés folytán is nagy károk álltak be a repczenél, de meg közelítőleg sem olyanok, mint a minőt a repcebalha okoz, mely rendszeren kevéssel aratás előtt teszi tönkre nagyreményű s bizony reánk is főrő repcetermésünket.

Ez apró rovarok ellen directe küzdeni lehetetlen, vagy legalább is a hasznot felemészítő költséggel járna.

Szerencsére a természet bölcs háztartásában minden rosznak van ellen szere; bizonyára a phyl-loxerának is, de még senki sem figyelte meg e szert.

A repce balhának csupa véletlenségből meg-találtam a határos ellenségét s ez: a madia.

Ezen alacsony, oajos növény nem csak erős szagával üldözi a repce balhakat s így a többi földi balha fajokat is hanem a szó szoros értelmében megis fogja; ugyan is a madiaszára és levelei bolyhosak; s erősen zsíros tapintatnak; hogy ne mondjan szurkosak; ha már most valamely balha annyira vakmerő, hogy ez erősszagtól el nem riad s el nem ájul, mint némely: személyek; — és merészkedik egészen a madiára menni, vagy esetleg a szél által oda hajtattott: ugy ott is tapad s kínos lalállal lakol vakmerőségeirt.

Ezek alapján merném ajánlani a gazláknak és ezt kedvelőknek a következő eljárást a balhák ellen.

Ha p. o. őszi repcét vetnek ugy e minden 10 önyi távolban — keresztben az uralkodó szél irányára — nagyjanak ki egy gépnyi széles fogást épp ugy a szegélyeket egy gépnyi szélességben köröskörül. — Tavaszszal azután vessenek a kihagyott részekbe madiát. — A jó eredményről biztosíthatom. — Nem kérek reá szabadalmat, de ha valaki megtette a nagybani kísérletét, — szívesen veendem az értésítést.

Epp így használható a madia kertekben az adott viszonyokhoz képest sorokba vagy körök-be vet e a szerint, a mint a védelem megkívánja. Azon körülmény, hogy a madia későbbben esik s később kerül le a mezőről, mint a repce, nem alterállac senkit sem, mert hisz a buza vetésig még mindig elég idő van.

Ezen eljárást már csak azért is ajánlom, mert ugy kétféle természetű, de egyaránt olajos növényt termelven a risico még a nem teljes siker esetén is csekélyebb, mint kizárólagos repce vetésél.

Quod erat demonstrandum.

A. K.

— **Bor-árak** Pakson a homoki borok ára hektoliterenkint 7—9 frt; a hegyi boroké 10—12 frt. Borvásárlók a mult évi hegyi borokért már ígérték 11 frtot. — Kereslet még gyenge.

Gabona-árak: Buza. 6 frt. 80 rozs: 5 frt. 30-40 kukorica: 5 frt 30 zab: 5 frt—5 frt 40, árpa: 5 frt. métermázsánkat.

Nyílt tér.

Nyílt felszólítás: Wilhelm Adolf ur.

N. F. ur, illetve ennek neje által azt üzentette, hogy menjek át mielőbb tisztelegni önhöz, különben nagy baj lesz. Miután velem ezen üzenete az utcán, két tekintélyes úr előtt közöltetett s miután nekem sem időm, sem kedvem, hogy ily üzenetekre bárkihez is fussak; ennél fogva nyilvánosan is egész illedelmesen felszólítom, nyilatkozzék:

1. Mi indította önt arra, hogy nekem ily előttem szokatlan uton üzengessen?

2. Honnan meríti ön az alapot s quo jure bátorkodik velem ily — hogy ne mondjam — fenyegető hangon beszélni?

Paks, 1887, ápril hó 17-én.

Balás Sándor
szerkesztő

Felelős szerkesztő: Balás Sándor.

Hirdetések.

467. sz.
tkir. 1888.

Árverési hirdetményi kivonat.

A paksi kir. járásb. mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy tolnam. gyámpénztára végrehajthatóan Lebenthal József és neje végrehaj-tást szenvedő elleni 298 frt 28 kr tökekövetelés és járulékaí iránti végrehajtási ügyében a szeg-zárdi kir. törvényszék a (paksi kir. járásbírósnak területén levő Pakson fekvő. a kispaksi 95 szá-mu telekjkvben 100 hrsz. 204 frt. és a kispaksi 245 számu tjkvben 271 hrsz. 396 frtra értékelt ingatlanokra az árverést 600 frtban ezennel meg-állapított kikiáltási árban elrendelte és hogy a fentebb megjelölt ingatlanok az 1888 évi Junius 15 ik napján dé előtt 10 órakor e jbiróság telek-könyvvi osztályánál megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eadadni fognak.

Árverezni szá-dékozók tartoznak az ingat-lan becserának 10%át, vagyis 60 frtot készpénz-ben, vagy az 1881. LX. t. czikk 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi novemberi r-én 3333. sz. a. kelt m. kir. igazságügyministe-ri rendelet 8. §-ban kijelelt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, vagy az 1881. LX. t. cz. 170. §. értelmében a bánatpénz-nek a bíróságnál e öleges elhelyezéséről kiállít-tott szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Pakson 1888. évi február hó 25-ik nap-ján. A paksi kir. járásbírósnak mint telekkönyvi hatóság.

FORSTER. kir. aljbiró.

Eladó.

Avolt postaház, mely 8 szoba
1 eseléd szoba, előszoba konyha,
2 padlás fészter, kocsiszin istá-
ló, pincze és 3 udvarból áll —
a legkedvezőbb feltételek mel-
lett örök áron szabad kézből

eladó

Bővebb felvilágosítással szolgál

Pakson, 1888. ápril hó.

Balás Sándor,

2—10

és neje háztulajdonos.